

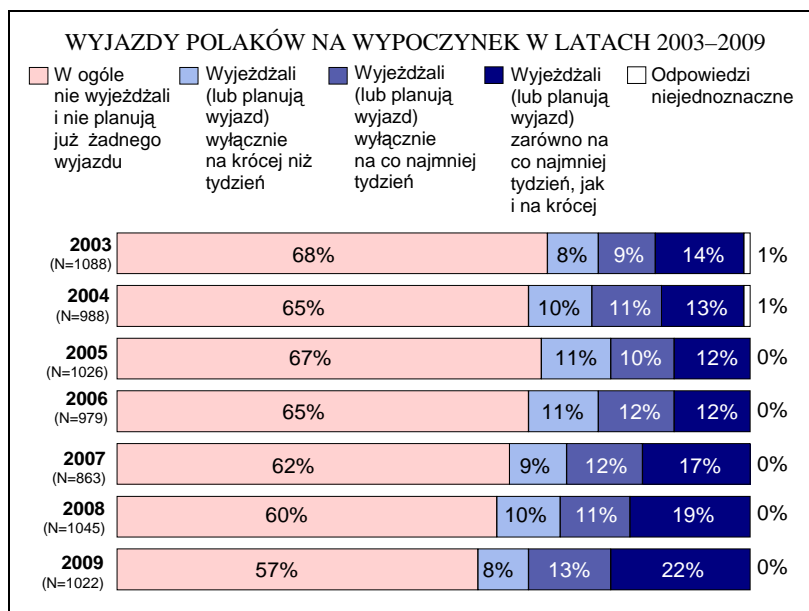
BS/159/2009

WYJAZDY NA WYPOCZYNEK

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

- ▶ Od 2007 roku stopniowo zwiększają się szanse Polaków na regenerację sił psychicznych i fizycznych – rośnie odsetek osób wyjeżdżających zarówno na dłuższy (co najmniej tygodniowy), jak i na krótszy wypoczynek, a maleje odsetek tych, które w ogóle nie wypoczywają poza domem. Stopniowo zwiększa się też liczba dni spędzonych przez statystycznego Polaka na rekreacji poza miejscem zamieszkania. Tegoroczny bilans wypoczynku jest więc najlepszy w ostatnim siedmioletciu.

- ▶ W latach 2003–2009 większość dorosłych Polaków w ogóle nie wyjeżdżała na wypoczynek poza miejsce zamieszkania (w tym roku – 57%). Najważniejszą przeszkodę stanowił – ich zdaniem – brak pieniędzy, jednak obecnie na finansowe bariery wskazuje znacznie mniej osób niż w ubiegłych latach.

Zmiana środowiska społecznego i ekologicznego, czyli wyjazd poza miejsce zamieszkania, jest jednym z podstawowych warunków regeneracji sił psychicznych i fizycznych człowieka. Duże znaczenie dla zdrowia ma także czas trwania takiego wypoczynku. Od wielu lat systematycznie przeprowadzamy sondaż na ten temat pytając ankietowanych, czy w ciągu ostatniego roku wyjeżdżali w celach rekreacyjnych na co najmniej tydzień lub choćby na krótsze, kilkudniowe eskapady. Sprawdzamy także, ile dni spędzili poza domem oraz gdzie regenerowali swoje siły – w kraju czy za granicą. Próbujemy również ustalić, dlaczego wielu Polaków w ogóle nie wyjeżdża na wypoczynek¹.

ILE OSÓB WYJEŹDŹA W CIĄGU ROKU NA WYPOCZYNEK?

Wyniki naszych wieloletnich badań – prowadzonych niemal od początku przemian ustrojowych – ukazują, że stosunkowo niewielka grupa Polaków wyjeżdża w celach rekreacyjnych poza miejsce zamieszkania na co najmniej tydzień. Zdecydowana większość nie ma szans na tego typu regenerację sił psychicznych i fizycznych. Trzeba jednak podkreślić, że od 2007 roku zauważalne są pozytywne zmiany w tej dziedzinie. W ostatnich trzech latach powoli rośnie odsetek Polaków, którzy przez co najmniej tydzień w roku wypoczywają poza domem², a maleje tych, którzy takich możliwości nie mają lub z nich nie korzystają.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (234) przeprowadzono w dniach 4–9 listopada 2009 roku na liczącej 1022 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

² Obecnie jest on prawie dwukrotnie wyższy niż w 1992 roku.

Tabela 1

Czy w tym roku wyjeżdżał(a) Pan(i) na co najmniej tygodniowy wypoczynek?*	Wskazania respondentów według terminów badań*																
	'92	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09
	w procentach																
Nie i nie przewiduję w tym roku wyjazdu	79	78	76	73	71	73	71	72	75	74	77	75	78	76	71	69	65
Dotychczas nie, ale planuję wyjazd jeszcze w tym roku	3	2	2	2	3	3	3	3	3	1	1	2	1	1	2	1	1
Tak	18	20	22	25	27	24	26	24	22	25	22	23	21	23	27	29	34

* W latach 1992–2001 badania przeprowadzaliśmy we wrześniu, w roku 2002 – w październiku, a w latach 2003–2009 w listopadzie
 ** W latach 2003–2009 zadawano zmodyfikowane pytanie – dokładną jego treść przedstawiono w tabeli 2

W celu uzyskania pełniejszego obrazu wypoczynku Polaków zadajemy ankietowanym, począwszy od 2003 roku, bardziej szczegółowe pytania na ten temat.

Tabela 2

Czy w tym roku wyjeżdżał(a) Pan(i) lub zamierza jeszcze wyjechać na co najmniej tygodniowy wypoczynek ?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XI '03	XI '04	XI '05	XI '06	XI '07	XI '08	XI '09
	w procentach						
Nie wyjeżdżał(a)m i nie przewiduję w tym roku takiego wyjazdu	77	75	78	76	71	69	65
Dotychczas nie wyjeżdżał(a)m, ale planuję taki wyjazd jeszcze w tym roku	1	2	1	1	2	1	1
Wyjeżdżał(a)m, ale nie planuję już takiego wyjazdu w tym roku	18	20	18	20	24	24	30
Wyjeżdżał(a)m i planuję jeszcze taki wyjazd w tym roku	4	3	3	3	3	5	4
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	1	0

Z tegorocznych deklaracji wynika, że na **dłuższy wypoczynek – trwający co najmniej tydzień** – dotychczas wyjechał co trzeci badany (34%, w tym 30% nie planuje już więcej wyjazdów, a 4% zamierza jeszcze wyjechać). Większość ankietowanych (66%) nigdzie nie wyjeżdżała na tak długo w celach rekreacyjnych (w tym 65% nie przewiduje już w tym roku takiego wyjazdu, a 1% ma jeszcze tego typu plany). Nasze badania pokazują, że od trzech lat stopniowo wzrasta liczba Polaków wyjeżdżających na dłuższy wypoczynek poza domem.

Od 2007 roku powoli przybywa też osób, które wyjeżdżają na **wypoczynek krótszy niż tygodniowy**. W tym roku na takim wypadzie była ponad jedna czwarta respondentów

(28%, w tym 20% nie zamierza już więcej wyjeżdżać, a 8% ma jeszcze tego typu plany). Zdecydowana większość badanych (72%) dotychczas nie wypoczywała poza domem nawet przez tak krótki czas (w tym 70% nie planuje już takiego wyjazdu, a 2% ma zamiar to uczynić jeszcze w tym roku).

Tabela 3

Czy w tym roku wyjeżdżał(a) Pan(i) lub zamierza jeszcze wyjechać na krótszy niż tygodniowy wypoczynek ?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XI '03	XI '04	XI '05	XI '06	XI '07	XI '08	XI '09
	w procentach						
Nie wyjeżdżał(a)m i nie przewiduję w tym roku takiego wyjazdu	78	77	78	77	74	70	70
Dotychczas nie wyjeżdżał(a)m, ale planuję taki wyjazd jeszcze w tym roku	2	4	3	3	2	3	2
Wyjeżdżał(a)m, ale nie planuję już takiego wyjazdu w tym roku	12	12	13	12	17	16	20
Wyjeżdżał(a)m i planuję jeszcze taki wyjazd w tym roku	7	7	6	8	7	10	8
Trudno powiedzieć	1	1	0	0	0	1	0

Podobnie jak w ubiegłych latach, kilkudniowe wypadki na wypoczynek były przede wszystkim udziałem osób, które wyjeżdżały na dłużej lub planują jeszcze taki wyjazd, nie zaś tych, które nie miały takiej możliwości i dla których krótki pobyt poza domem prawdopodobnie byłby atrakcją i choćby namiastką prawdziwego wypoczynku. Natomiast ci, którzy nie mieli okazji do regeneracji sił na dłuższym wyjeździe, w zdecydowanej większości również nie mieli szans na krótką eskapadę.

Tabela 4

Czy w tym roku wyjeżdżał(a) Pan(i) lub zamierza jeszcze wyjechać na co najmniej tygodniowy wypoczynek ?	Czy w tym roku wyjeżdżał(a) Pan(i) lub zamierza jeszcze wyjechać na krótszy niż tygodniowy wypoczynek ?			
	Nie wyjeżdżał(a) i nie planuje	Nie wyjeżdżał(a), ale planuje	Wyjeżdżał(a) i nie planuje	Wyjeżdżał(a) i planuje
	w procentach			
Nie wyjeżdżał(a) i nie planuje	87	2	8	3
Nie wyjeżdżał(a), ale planuje	35	16	15	34
Wyjeżdżał(a) i nie planuje	39	2	46	13
Wyjeżdżał(a) i planuje	23	4	18	53
Pominięto odpowiedzi <i>trudno powiedzieć</i>				

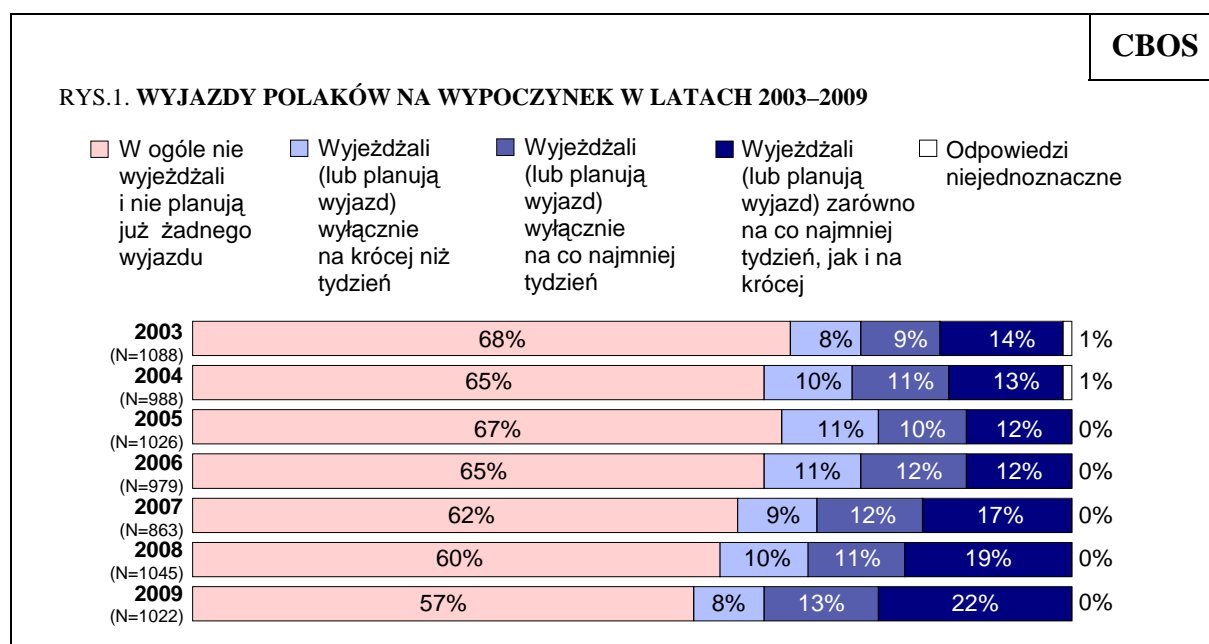
Z korelacji odpowiedzi na oba omawiane pytania wyłania się pełny obraz tegorocznych wyjazdów – dłuższych i krótszych. Dla uproszczenia analiz przyjmujemy, że wyjazdowe plany respondentów na najbliższe tygodnie są na tyle realne, iż możemy dołączyć je do deklaracji dotyczących wyjazdów, które już miały miejsce.

Tabela 5

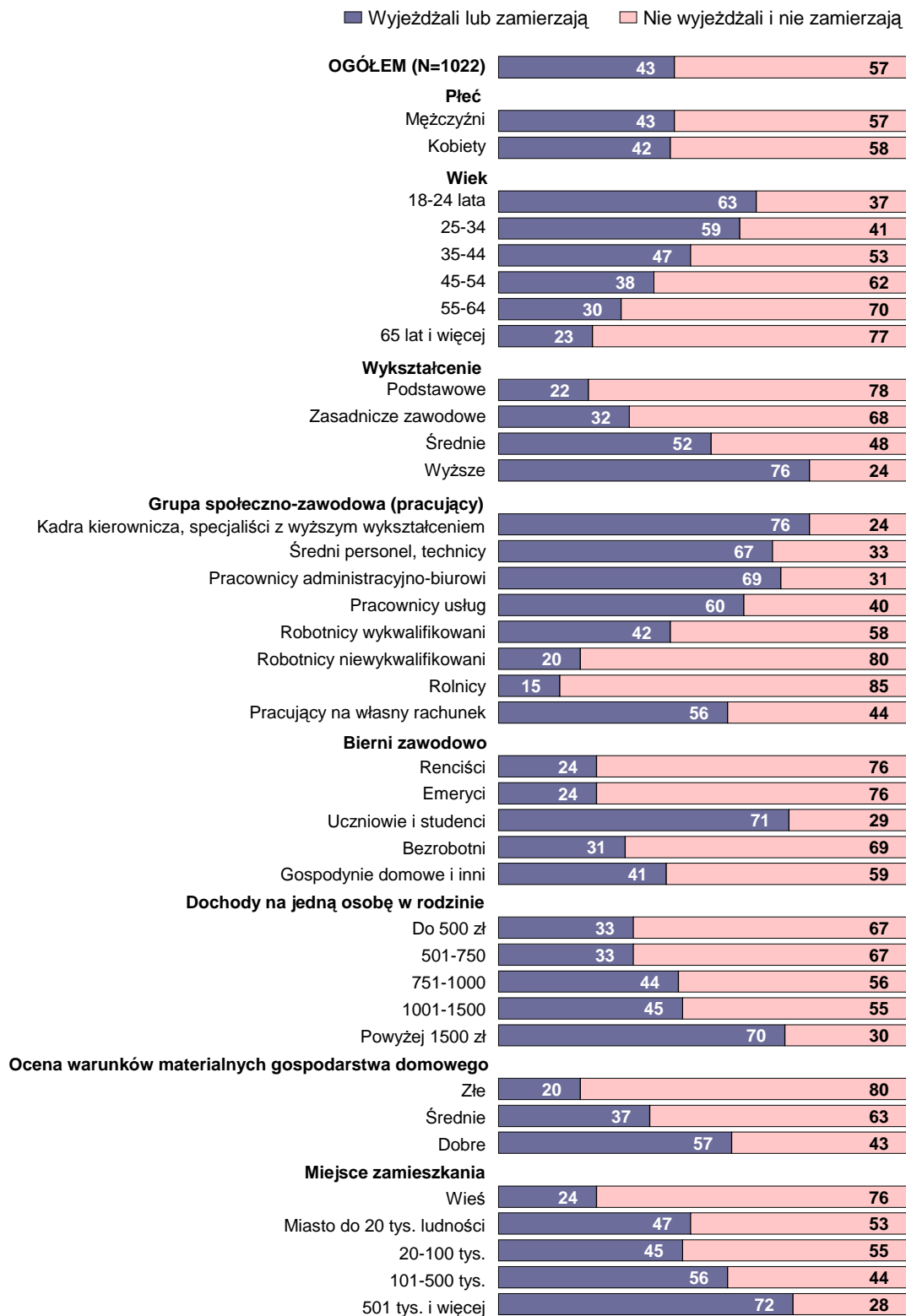
Wyjazdy Polaków na wypoczynek	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XI '03	XI '04	XI '05	XI '06	XI '07	XI '08	XI '09
	w procentach						
W ogóle nie wyjeżdżali i nie planują już żadnego wyjazdu	68	65	67	65	62	60	57
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) wyłącznie na krócej niż tydzień	8	10	11	11	9	10	8
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) wyłącznie na co najmniej tydzień	9	11	10	12	12	11	13
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) zarówno na co najmniej tydzień, jak i na krócej	14	13	12	12	17	19	22
Odpowiedzi niejednoznaczne	1	1	0	0	0	0	0

Bilans tegorocznego wypoczynku przedstawia się następująco: **poza domem wypoczywało ponad dwie piąte dorosłych (43%), w tym 22% wyjeżdżało zarówno na dłuższy, jak i na krótszy pobyt, 13% badanych było wyłącznie na dłuższym, co najmniej tygodniowym wyjeździe, a 8% – tylko na eskapadzie krótszej niż tydzień. Natomiast ponad połowa Polaków (57%) w ogóle nie wyjeżdżała na wypoczynek poza miejsce zamieszkania.**

W całym okresie objętym badaniami (lata 2003–2009) utrzymuje się taki niekorzystny obraz wypoczynku Polaków. Widać jednak, że w ostatnich trzech latach sytuacja w tym względzie stopniowo się poprawia – rośnie odsetek osób wyjeżdżających zarówno na dłuższy, jak i na krótszy wypoczynek, a maleje odsetek tych, które w ogóle nie wypoczywają poza domem. Tegoroczny bilans wypoczynku można uznać za najlepszy w ostatnim siedmioletniu.

RYS. 2. ODSETKI BADANYCH DEKLARUJĄCYCH, ŻE W 2009 ROKU WYJEŻDŻALI LUB JESZCZE ZAMIERZAJĄ WYJECHAĆ NA WYPOCZYNEK ORAZ TYCH, KTÓRZY NIE WYJEŻDŻALI I NIE MAJĄ TAKICH PLANÓW (WEDŁUG CECH SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNYCH)

Wypoczynek poza miejscem zamieszkania to dobro, do którego dostęp jest w Polsce bardzo silnie zróżnicowany społecznie. Szanse na tego typu regenerację sił zależą od wieku badanych, ich położenia społecznego i materialnego oraz sytuacji życiowej (wyznaczonej przez bycie rencistą, emerytem czy bezrobotnym), a także od wielkości miejsca zamieszkania. Im starsi są badani oraz im gorsze jest ich położenie społeczne (niższy poziom wykształcenia i pozycja zawodowa, gorsza sytuacja materialna gospodarstwa domowego, niższe dochody na osobę w rodzinie), a także im mniejsza, mniej zurbanizowana miejscowość, w której mieszkają, tym rzadziej wyjeżdżają w celach wypoczynkowych poza miejsce zamieszkania. Należy przy tym podkreślić, że tak znaczne zróżnicowanie szans w tej dziedzinie utrzymuje się w całym okresie objętym badaniami.

O skali nierówności społecznych w tej dziedzinie świadczy fakt, że w tym roku poza domem na dłuższym lub krótszym wyjeździe najrzadziej wypoczywali przedstawiciele grup najslabszych społecznie: rolnicy (15%), robotnicy niewykwalifikowani, badani żyjący w złych warunkach materialnych (po 20%), mający tylko podstawowe wykształcenie (22%), najstarsi – w wieku 65 lat i więcej (23%), emeryci, renciści, mieszkańcy wsi (po 24%).

Z dobrodziejstw zmiany otoczenia korzystała natomiast zdecydowana większość ankietowanych z grup znajdujących się w dobrym położeniu społecznym, przede wszystkim mających wyższe wykształcenie, przedstawiciele kadry kierowniczej i specjalistów (po 76%), a także pracowników administracyjno-biurowych (69%), średniego personelu, techników (67%) oraz najlepiej sytuowanych – o dochodach miesięcznych powyżej 1500 zł na osobę w rodzinie (70%). Do grona najbardziej uprzywilejowanych pod tym względem należą także uczniowie i studenci³ (71%) oraz mieszkańcy wielkich miast (72%).

CZAS SPĘDZONY NA WYPOCZYNKU POZA DOMEM

Z deklaracji osób regenerujących swoje siły na wyjazdach wynika, że ich wypoczynek trwał w tym roku średnio niemal siedemnaście dni (**16,9**).

³ Z naszych badań wynika, że szanse uczniów na wypoczynek poza miejscem zamieszkania są bardzo silnie zróżnicowane społecznie. Zob. komunikat CBOS „Wakacje uczniów – wyjazdy na wypoczynek i praca zarobkowa”, wrzesień 2009 (oprac. B. Wciórka).

Tabela 6

Ile dni w sumie trwał lub będzie trwał Pana(i) tegoroczny wypoczynek?	Odpowiedzi respondentów, którzy w tym roku wyjeżdżali lub planują wyjazd na co najmniej tygodniowy lub krótszy wypoczynek						
	XI '03 N=344	XI '04 N=341	XI '05 N=333	XI '06 N=341	XI '07 N=324	XI '08 N=415	XI '09 N=432
	w procentach						
1 dzień	0	0	0	0	1	1	0
2 dni	3	3	2	2	3	2	2
3 dni	3	5	9	8	7	6	6
4 dni	3	6	7	4	5	5	4
5 dni	4	5	4	4	3	6	4
6 dni	3	2	3	3	2	3	2
7 dni	7	7	10	6	6	10	10
Od 8 do 14 dni	27	26	26	30	28	31	32
Od 15 do 21 dni	16	18	16	17	18	18	21
Od 22 do 30 dni	16	13	10	9	10	10	10
Powyżej 30 dni	11	7	10	9	8	8	8
Trudno powiedzieć	6	8	3	8	9	0	2
Średnia liczba dni wypoczynku poza miejscem zamieszkania	19,8	16,6	18,3	16,7	17,3	16,5	16,9

W latach 2003–2008 czas trwania wypoczynku ulegał wahaniom, na ogół jednak był dłuższy niż w latach wcześniejszych. Niewątpliwie wiąże się to ze zmianą podejścia badawczego i uwzględnienia (począwszy od 2003 roku) również krótszych wyjazdów.

Tabela 7

Ile dni w sumie trwał lub będzie trwał ten wypoczynek?	Odpowiedzi respondentów, którzy w danym roku wyjeżdżali (lub planują wyjazd) na co najmniej tygodniowy wypoczynek i podali liczbę dni											
	IX 1998	IX 1999	IX 2000	IX 2001	X 2002	XI 2003	XI 2004	XI 2005	XI 2006	XI 2007	XI 2008	XI 2009
	w procentach											
Od 1 do 7 dni	20	25	22	29	18	25	30	36	30	29	33	28
Od 8 do 14 dni	54	47	50	41	52	28	29	26	33	31	31	33
Od 15 do 21 dni	12	14	13	12	16	16	19	18	18	20	18	21
Od 22 do 30 dni	9	7	8	10	8	18	14	10	10	11	10	10
Powyżej 30 dni	5	7	7	7	6	13	8	10	9	9	8	8
W obliczeniach pominięto respondentów, którzy wyjeżdżali, ale nie zadeklarowali liczby dni												

Opisując czas spędzony na wypoczynku poza miejscem zamieszkania braliśmy dotychczas pod uwagę deklaracje tylko tych osób, które w celach rekreacyjnych zmieniały środowisko społeczne i ekologiczne. Tymczasem obraz wypoczynku Polaków kształtuje się znacznie mniej korzystnie, gdy analizujemy odpowiedzi wszystkich badanych, a więc również tych, którzy w tym roku nigdzie nie wyjechali. Okazuje się, że w skali całego społeczeństwa czas spędzony na wypoczynku poza domem wynosi w tym roku w przeliczeniu na jednego

dorosłego średnio **7 dni**. Oznacza to, że statystyczny Polak wypoczywał w tym roku poza miejscem zamieszkania w sumie przez tydzień, a więc nieco dłużej niż dotychczas. W latach 2003–2006 czas trwania wypoczynku poza domem ulegał wahaniom, natomiast od roku 2007 obserwujemy jego stopniowy wzrost.

Tabela 8

Średnia liczba dni spędzonych na wypoczynku poza domem w przeliczeniu na jednego dorosłego Polaka						
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
6,0	5,4	6,4	5,3	5,9	6,5	7,0

Czas trwania wypoczynku w ciągu roku zależy w dużej mierze od cech położenia społecznego badanych. Im wyższa jest pozycja społeczno-zawodowa oraz finansowa i materialna respondentów, tym więcej czasu spędzali oni na wypoczynku poza domem. Większe od innych szanse na regenerację sił fizycznych i psychicznych mieli także najmłodszy badani, a szczególnie uczniowie i studenci oraz mieszkańcy środowisk wielkomiejskich.

Dla przykładu: statystyczny mieszkaniec wielkiego miasta liczącego ponad pół miliona ludności wypoczywał poza domem w sumie dwa i pół tygodnia w ciągu roku. Ponad dwa tygodnie spędził na wyjazdach statystyczny uczeń lub student i niewiele mniej czasu trwał wypoczynek osób z wyższym wykształceniem, najlepiej sytuowanych (o dochodach powyżej 1500 zł *per capita*), przedstawicieli kadry kierowniczej i specjalistów oraz pracowników administracyjno-biurowych. Natomiast rolnicy wypoczywali na wyjeździe średnio jeden dzień, a robotnicy niewykwalifikowani, badani żyjący w złych warunkach materialnych oraz mieszkańcy wsi – średnio dwa i pół dnia.

Tabela 9

Cechy społeczno-demograficzne	Średnia liczba dni spędzonych na wypoczynku poza miejscem zamieszkania
OGÓŁEM (N=1022)	7,0
Płeć	
Mężczyźni	7,5
Kobiety	6,6
Wiek	
18–24 lata	11,1
25–34	8,2
35–44	6,9
45–54	5,6
55–64	5,5
65 lat i więcej	5,5
Wykształcenie	
Podstawowe	3,9
Zasadnicze zawodowe	4,9
Średnie	8,0
Wyższe	14,0
Grupa społeczno-zawodowa (pracujący)	
Kadra kierownicza i spec. z wyższym wykształceniem	13,4
Średni personel, technicy	10,9
Pracownicy administracyjno-biurowi	12,9
Pracownicy usług	7,7
Robotnicy wykwalifikowani	5,0
Robotnicy niewykwalifikowani	2,5
Rolnicy	1,3
Pracujący na własny rachunek poza rolnictwem	7,3
Bierni zawodowo	
Renciści	4,6
Emeryci	4,4
Uczniowie i studenci	14,6
Bezrobotni	5,2
Gospodynie domowe	5,3
Dochody na jedną osobę w rodzinie	
Do 500 zł	3,8
501–750 zł	4,6
751–1000 zł	7,3
1001–1500 zł	8,1
Powyżej 1500 zł	13,9
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego	
Złe	2,4
Średnie	6,2
Dobre	9,3
Miejsce zamieszkania	
Wieś	2,5
Miasto do 20 tys. ludności	8,4
20–100 tys.	5,6
101–500 tys.	8,7
501 tys. i więcej	17,6

MIEJSCE WYPOCZYNKU

W tym roku, podobnie jak w ubiegłych latach, zdecydowana większość osób, którym udało się wyjechać na dłuższy lub krótszy wypoczynek, spędziła ten czas w kraju (88%), a tylko jedna czwarta (26%) była za granicą. Tegoroczne preferencje badanych odbiegają od ubiegłorocznych (przybyło wypoczywających w kraju – o 5 punktów procentowych, a ubyło wyjeżdżających za granicę – o 9 punktów), natomiast są zbliżone do rejestrowanych wcześniej.

Tabela 10

Dokąd Pan(i) w tym roku wyjeżdżał(a) lub zamierza wyjechać na wypoczynek? Czy był to lub będzie wypoczynek:	Wskazania badanych, którzy wyjeżdżali lub planują wyjazd						
	XI '03 N=344	XI '04 N=341	XI '05 N=333	XI '06 N=341	XI '07 N=324	XI '08 N=420	XI '09 N=435
	w procentach						
– w kraju*	91	91	94	90	87	83	88
– za granicą*	27	23	19	26	27	35	26

*Kategorie te utworzono z odpowiedzi na pytania przedstawione w tabeli 10. Procenty nie sumują się do 100, ponieważ część badanych wypoczywała zarówno w kraju, jak i za granicą

Krajowy wypoczynek w tym roku – podobnie jak w latach ubiegłych – najczęściej sprowadzał się do pobytu u rodziny, znajomych (43% wskazań) lub w prywatnej kwaterze (37%). Na wczasach, obozie lub zorganizowanej wycieczce wypoczywał niemal co piąty wyjeżdżający (18%), więcej niż co ósmy (13%) spędzał czas na własnej działce, a co dziesiąty (10%) regenerował siły na wędrownicy, pod namiotem lub na kempingu. W tej dziedzinie niewiele się zmienia, jednak trzeba zaznaczyć, że po odnotowanym w latach 2006 i 2007 spadku odsetka osób wypoczywających u rodziny lub znajomych, ponownie obserwujemy jego stopniowy wzrost.

Tabela 11

Dokąd Pan(i) w tym roku wyjeżdżał(a) lub zamierza wyjechać na wypoczynek? Czy był to lub będzie wypoczynek w kraju *:	Odpowiedzi twierdzące respondentów, którzy wyjeżdżali na jakikolwiek wypoczynek						
	XI 2003 N=344	XI 2004 N=341	XI 2005 N=333	XI 2006 N=341	XI 2007 N=324	XI 2008 N=420	XI 2009 N=435
	w procentach						
- u rodziny, znajomych	48	47	47	39	35	40	43
- w prywatnie wynajętej kwaterze, na letnisku	32	28	34	35	35	32	37
- na wczasach, obozie, zorganizowanej wycieczce	18	22	16	20	17	21	18
- na własnej działce, w domku letniskowym	15	14	13	11	12	14	13
- na polu namiotowym, kempingu lub wędrując	16	10	9	8	10	6	10

* Część ankietowanych wskazała inne (nieokreślone) miejsca wypoczynku w kraju (9%).. Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondenci często deklarowali więcej niż jedną formę wyjazdu wypoczynkowego

Zagraniczne wojaże to indywidualne (11% wskazań) lub zorganizowane (10%) wyjazdy turystyczne oraz – nieco rzadziej – pobyty u rodziny, znajomych (6%). Warto podkreślić, że w tym roku mniej wyjeżdżających niż przed rokiem przebywało za granicą u osób bliskich (spadek o 7 punktów).

Tabela 12

Dokąd Pan(i) w tym roku wyjeżdżał(a) lub zamierza wyjechać na wypoczynek? Czy był to lub będzie wypoczynek za granicą * :	Odpowiedzi twierdzące respondentów, którzy wyjeżdżali na jakikolwiek wypoczynek						
	XI 2003 N=344	XI 2004 N=341	XI 2005 N=333	XI 2006 N=341	XI 2007 N=324	XI 2008 N=420	XI 2009 N=435
w procentach							
- na indywidualnym wyjeździe turystycznym	15	12	11	14	11	14	11
- na wyjeździe turystycznym zorganizowanym przez biuro podróży	8	7	6	5	11	13	10
- u rodziny, znajomych, przyjaciół	9	6	5	9	8	13	6
* Część ankietowanych wskazała inne (nieokreślone) miejsca wypoczynku za granicą (3%). Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondenci często deklarowali więcej niż jedną formę wyjazdu wypoczynkowego							

Z korelacji odpowiedzi dotyczących krajowych i zagranicznych wyjazdów wynika, że większość wyjeżdżających wypoczywała tylko w kraju (73%), ponad jedna siódma (15%) regenerowała siły zarówno w kraju, jak i za granicą, a co dziewiąty (11%) – tylko za granicą. W porównaniu z rokiem ubiegłym przybyło wypoczywających tylko w kraju (o 10 punktów procentowych), ubyło natomiast tych, którzy byli zarówno w kraju, jak i za granicą (o 5 punktów) oraz tylko za granicą (o 4 punkty). Świadczy to o wzroście atrakcyjności krajowego wypoczynku oraz spadku zainteresowania wożażami zagranicznymi, co można wiązać z pogorszeniem koniunktury gospodarczej i sytuacji na rynku pracy w Polsce.

Tabela 13

Wyjazdy Polaków na wypoczynek	Odpowiedzi respondentów, którzy wyjeżdżali lub planują wyjazd						
	XI '03 N=344	XI '04 N=341	XI '05 N=333	XI '06 N=341	XI '07 N=324	XI '08 N=420	XI '09 N=435
w procentach							
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) tylko w kraju	71	76	80	71	70	63	73
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) zarówno w kraju, jak i za granicą	20	15	14	19	17	20	15
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) tylko za granicą	7	8	5	7	10	15	11
Odpowiedzi niejednoznaczne	2	1	1	3	3	2	1

Pełniejszy obraz wypoczynku Polaków uzyskujemy uwzględniając w analizie wszystkich ankietowanych, a więc nie tylko wypoczywających poza domem, ale również tych, którzy w ogóle nie wyjeżdżali w celach rekreacyjnych.

Tabela 14

Wyjazdy Polaków na wypoczynek	Odsetki respondentów według terminów badań						
	XI '03 N=1088	XI '04 N=988	XI '05 N=1026	XI '06 N=979	XI '07 N=863	XI '08 N=1045	XI '09 N=1022
W ogóle nie wyjeżdżali i nie planują już żadnego wyjazdu	68	65	67	65	62	60	57
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) tylko w kraju	22	26	26	25	26	25	32
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) zarówno w kraju, jak i za granicą	7	5	5	7	6	8	6
Wyjeżdżali (lub planują wyjazd) tylko za granicą	2	3	2	2	4	6	5
Odpowiedzi niejednoznaczne	1	1	0	1	2	1	0

Przedstawiony wcześniej bilans wypoczynku Polaków, z którego wynika m.in., że w skali całego społeczeństwa 57% dorosłych pozostało w tym roku w domu, można uzupełnić o następujące informacje: co trzeci badany (32%) wypoczywał wyłącznie na wyjeździe krajowym, sześciu na stu (6%) było zarówno w kraju, jak i za granicą, a pięciu na stu (5%) – tylko za granicą. Tak więc w kraju wypoczywało prawie dwie piąte dorosłych (38%, o 5 punktów procentowych więcej niż przed rokiem), a za granicą – co dziewiąty (11%, o 3 punkty mniej niż rok temu). Poniższa tabela ukazuje skalę społecznych zróżnicowań w tej dziedzinie (kształtują się one podobnie jak zróżnicowania wcześniej omówione).

Tabela 15

Cechy społeczno-demograficzne	Odsetki osób deklarujących, że w 2009 roku wyjeżdżały lub jeszcze zamierzają wyjechać na wypoczynek	
	w kraju	za granicę
OGÓLEM (N=1022)	38	11
Płeć		
Mężczyźni	38	12
Kobiety	37	10
Wiek		
18–24 lata	56	15
25–34	53	14
35–44	41	17
45–54	33	10
55–64	28	7
65 lat i więcej	19	6
Wykształcenie		
Podstawowe	21	1
Zasadnicze zawodowe	29	6
Średnie	46	14
Wyższe	64	32
Grupa społeczno-zawodowa (pracujący)		
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	62	35
Średni personel, technicy	59	13
Pracownicy administracyjno-biurowi	66	19
Pracownicy usług	55	8
Robotnicy wykwalifikowani	39	8
Robotnicy niewykwalifikowani	15	9
Rolnicy	15	4
Pracujący na własny rachunek poza rolnictwem	40	19
Bierni zawodowo		
Renciści	23	1
Emeryci	21	6
Uczniowie i studenci	62	18
Bezrobotni	26	8
Gospodynie domowe	37	7
Dochody na jedną osobę w rodzinie		
Do 500 zł	30	2
501–750 zł	32	7
751–1000 zł	39	9
1001–1500 zł	40	12
Powyżej 1500 zł	60	31
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego		
Złe	20	2
Średnie	34	7
Dobre	48	18
Miejsce zamieszkania		
Wieś	22	5
Miasto do 20 tys. ludności	43	8
20–100 tys.	39	11
101–500 tys.	47	20
501 tys. i więcej	63	21

DLACZEGO POLACY NIE WYJEŹDZAJĄ NA WYPOCZYNEK?

Niezależnie od tego, czy pytamy o przyczyny niewyjeżdżania na dłużej czy też na krócej, odpowiedzi ankietowanych kształtują się niemal tak samo. Większość deklaruje, że powodem pozostania w domu był brak pieniędzy⁴. Badani stosunkowo często też tłumaczą, że nie mają czasu na wyjazdy lub wypoczywają w miejscu zamieszkania. Kolejny pod względem częstości wskazań powód to obowiązki domowe. Mniej osób wskazuje na przeszkody wynikające z wieku lub stanu zdrowia bądź konieczność zarobienia pieniędzy, obowiązki zawodowe, a także brak chęci wyjazdu na wypoczynek. Stosunkowo najrzadziej badani uzasadniają pozostanie w domu brakiem urlopu lub koniecznością podjęcia dodatkowej pracy zarobkowej.

Tabela 16

Dlaczego nie wyjechał(a) Pan(i) i nie wyjedzie już w tym roku na wypoczynek co najmniej tygodniowy? Czy dlatego, że:	Odpowiedzi twierdzące respondentów, którzy nie wyjechali i nie planują w tym roku wyjazdu na co najmniej tygodniowy wypoczynek						
	XI '03 N=838	XI '04 N=740	XI '05 N=801	XI '06 N=741	XI '07 N=617	XI '08 N=725	XI '09 N=669
	w procentach						
– nie ma Pan(i) pieniędzy na taki wyjazd	83	82	77	80	74	75	66
– nie ma Pan(i) czasu	27	31	33	31	36	37	40
– wypoczywa Pan(i) w miejscu zamieszkania	45	54	48	40	40	41	39
– ma Pan(i) obowiązki domowe	29	36	32	30	31	28	32
– musi Pan(i) zarobić pieniądze	27	26	28	21	31	26	25
– nie ma Pan(i) możliwości ze względu na wiek lub stan zdrowia	21	23	17	18	22	24	23
– nie odczuwa Pan(i) potrzeby, chęci wyjazdu	17	20	19	15	18	17	21
– ma Pan(i) obowiązki służbowe, zawodowe	17	16	18	16	19	17	19
– nie ma Pan(i) w tym roku urlopu, wakacji	11	10	11	11	10	13	12
– musi Pan(i) wykonać dodatkową pracę zarobkową	13	10	10	6	9	9	11

⁴ Potwierdza to przedstawiona wcześniej charakterystyka osób, które w tym roku w ogóle nie wyjeżdżały na wypoczynek.

Tabela 17

Dlaczego nie wyjechał(a) Pan(i) i nie wyjedzie już w tym roku na wypoczynek krótszy niż tygodniowy? Czy dlatego, że:	Odpowiedzi twierdzące respondentów, którzy nie wyjechali i nie planują w tym roku wyjazdu na wypoczynek krótszy niż tygodniowy						
	XI '03 N=845	XI '04 N=757	XI '05 N=796	XI '06 N=757	XI '07 N=639	XI '08 N=736	XI '09 N=710
	w procentach						
– nie ma Pan(i) pieniędzy na taki wyjazd	81	79	76	76	71	72	62
– nie ma Pan(i) czasu	25	29	33	27	34	32	37
– wypoczywa Pan(i) w miejscu zamieszkania	40	49	43	37	36	37	36
– ma Pan(i) obowiązki domowe	26	33	31	29	31	26	30
– nie ma Pan(i) możliwości ze względu na wiek lub stan zdrowia	20	21	15	17	21	25	23
– musi Pan(i) zarobić pieniądze	23	25	25	19	28	20	22
– nie odczuwa Pan(i) potrzeby, chęci wyjazdu	18	20	17	17	22	18	22
– ma Pan(i) obowiązki służbowe, zawodowe	16	17	18	15	19	15	21
– nie ma Pan(i) w tym roku urlopu, wakacji	11	12	12	11	11	13	15
– musi Pan(i) wykonać dodatkową pracę zarobkową	10	8	9	5	9	10	10

Należy podkreślić, że choć lista powodów pozostania w domu jest dość długa, to z odpowiedzi na pytanie o najważniejszy z nich niezmiennie wynika, iż niemal wszystkie wymienione przyczyny, poza finansowymi, są mało istotne. Większość badanych wskazuje na względy finansowe (głównie na brak pieniędzy, sporadycznie na konieczność ich zarobienia). Znacznie mniejsze znaczenie mają takie przeszkody, jak: brak czasu, wiek lub stan zdrowia, obowiązki domowe bądź służbowe, brak urlopu (za decydujące uznaje je w przypadku wyjazdów dłuższych – 36% ankietowanych, a krótszych – 39%). Natomiast niewiele osób podkreśla, że nie odczuwa potrzeby wyjazdu lub wystarczająco wypoczywa w domu (w przypadku wyjazdów dłuższych – 10%, a krótszych – 12%). Wynika z tego, że w odczuciu respondentów nie mają większego znaczenia poszczególne przeszkody pozafinansowe, w tym także bariery kulturowe (brak zwyczaju wyjeżdżania na wypoczynek). Trzeba jednak wyraźnie powiedzieć, że powody finansowe, które ciągle najczęściej są podkreślane, w tym roku wyraźnie straciły na znaczeniu (od 2008 roku spadek wskazań w przypadku dłuższych wyjazdów o 11 punktów procentowych, a krótszych – o 12 punktów).

Tabela 18

Która z wymienionych przez Pana(ią) przyczyn jest, według Pana(i), najważniejsza?	Odpowiedzi twierdzące respondentów, którzy nie wyjechali i nie planują w tym roku wyjazdu na co najmniej tygodniowy wypoczynek						
	XI '03 N=838	XI '04 N=740	XI '05 N=801	XI '06 N=741	XI '07 N=617	XI '08 N=718	XI '09 N=655
	w procentach						
Nie ma Pan(i) pieniędzy na taki wyjazd	69	66	64	61	58	61	50
Nie ma Pan(i) czasu	7	6	9	9	11	10	11
Nie ma Pan(i) możliwości ze względu na wiek lub stan zdrowia	9	10	6	11	10	10	11
Ma Pan(i) obowiązki domowe	3	5	5	7	7	4	8
Ma Pan(i) obowiązki służbowe, zawodowe	4	3	3	2	4	4	5
Wypoczywa Pan(i) w miejscu zamieszkania	2	3	4	4	2	4	5
Nie odczuwa Pan(i) potrzeby, chęci wyjazdu	3	3	4	3	3	3	5
Musi Pan(i) zarobić pieniądze	1	1	3	1	1	2	2
Musi Pan(i) wykonać dodatkową pracę zarobkową	1	0	1	0	1	1	2
Nie ma Pan(i) w tym roku urlopu, wakacji	1	2	1	1	2	1	1
Trudno powiedzieć	0	1	0	1	1	0	0

Tabela 19

Która z wymienionych przez Pana(ią) przyczyn jest, według Pana(i), najważniejsza?	Odpowiedzi twierdzące respondentów, którzy nie wyjechali i nie planują w tym roku wyjazdu na wypoczynek krótszy niż tygodniowy						
	XI '03 N=845	XI '04 N=747	XI '05 N=796	XI '06 N=757	XI '07 N=639	XI '08 N=727	XI '09 N=710
	w procentach						
Nie ma Pan(i) pieniędzy na taki wyjazd	68	64	63	61	57	60	48
Nie ma Pan(i) czasu	7	5	8	8	11	9	12
Nie ma Pan(i) możliwości ze względu na wiek lub stan zdrowia	9	9	5	10	10	10	10
Ma Pan(i) obowiązki domowe	3	5	6	6	5	5	8
Nie odczuwa Pan(i) potrzeby, chęci wyjazdu	4	5	5	5	5	4	7
Ma Pan(i) obowiązki służbowe, zawodowe	3	4	4	3	5	3	6
Wypoczywa Pan(i) w miejscu zamieszkania	2	3	4	3	2	4	5
Nie ma Pan(i) w tym roku urlopu, wakacji	2	3	1	1	2	1	3
Musi Pan(i) zarobić pieniądze	1	1	3	1	2	2	2
Musi Pan(i) wykonać dodatkową pracę zarobkową	0	0	1	0	1	1	1
Trudno powiedzieć	1	1	0	2	1	0	0

Z naszych badań wynika, że od 2007 roku stopniowo zwiększają się szanse Polaków na regenerację sił psychicznych i fizycznych. Systematycznie przybywa osób wyjeżdżających zarówno na dłuższy (co najmniej tygodniowy), jak i na krótszy wypoczynek, a ubywa tych,

które nie mają takich możliwości lub z nich nie korzystają. Powoli zwiększa się również liczba dni spędzonych przez statystycznego Polaka na rekreacji poza miejscem zamieszkania. Tak więc tegoroczny bilans wypoczynku można uznać za najlepszy w ostatnim siedmioleciu.

Mimo tych pozytywnych zmian, w tym roku większość dorosłych nie wyjeżdżała na przynajmniej tygodniowy wypoczynek, większość też nawet przez krótszy czas nie przebywała w celach rekreacyjnych poza domem. W rezultacie ponad połowa dorosłych nie miała żadnych możliwości regeneracji swoich sił przez zmianę otoczenia. Za główną przyczynę tego stanu rzeczy badani niezmiennie uznają brak pieniędzy, choć trzeba przyznać, że obecnie na finansowe bariery wskazuje znacznie mniej osób niż w latach ubiegłych.

Poza miejscem zamieszkania wypoczywało w tym roku ponad dwie piąte dorosłych Polaków, jednak dostęp do tego typu wypoczynku oraz czas jego trwania były bardzo silnie zróżnicowane społecznie. Nasze badania ukazują, że nierówność szans w tej dziedzinie utrzymuje się od 1992 roku i wszystko wskazuje na to, że jest dziedziczona społecznie⁵.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

⁵ Zob. przypis 3.